

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	MED315, Mülki müdafiə və tibbi biliklərin əsasları, 6 AKTS
	Departament	Həyat elmləri
	Proqram (bakalavr, magistr)	Bakalavr
	Tədris semestri	2025/2026-cı tədris ilinin payız semestri
	Fənni tədris edən müəllim (lər)	Rzayev Aslan
	E-mail:	aslan.rzayev@khazar.org aslan.r70@mail.ru
	Telefon:	
	Mühazirə otağı/Cədvəl	Məhsəti küç., 14 (Neftçilər kampusu)
	Məsləhət saatları	Məsləhət saatının vaxtı tələbələrə razılaşdırılacaq
Prerekvizitlər	yoxdur	
Tədris dili	Azərbaycan	
Fənnin növü (məcburi, seçmə)	Məcburi	
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	Əsas dərsliklər: - Şadlinski V.B., Hüseynova G.A. İnsan anatomiyası. Dərslik. Bakı, “Müəllim” nəşriyyatı, 2009, 240 s. - Əliyev S.C. Tibbi biliklərin əsasları. Dərslik. Bakı, 2004 - Ocaqov H.O. Fövqəladə hallarda təhlükəsizlik (Defensiologiya) (Ali məktəblər üçün dərslik). Bakı, 2012, 368 s. - Musayev A.H. Mülki müdafiə tibbi xidmətinin təşkili. Dərslik. Bakı, “Təbib” nəşriyyatı, 2011, 165 s. - Feyzullayeva T.Ə., Ələkbərova S.Ə., Məmmədova F.Ə. Mülki müdafiə və tibbi biliklərin əsasları. Dərslik. Bakı, 2006. - Əzizov A. Əməyin mühafizəsi. Bakı, 2008. Əlavə vəsaitlər: - Vəliyev Ş.Q. İnsan anatomiyası və fiziologiyası. Dərslik. Bakı, 2001. - Məmmədov A.M., Sudakov K.V. Normal fiziologiya. Dərslik. Bakı, “Təbib” nəşriyyatı, 2011. - Həsənov Ə.B. Patoloji anatomiya. Dərslik. Bakı, “Elm” nəşriyyatı, 2003, 780 s. - Məmmədov Y.C., Təqdisi C.H., İslamzadə F.İ. Patoloji fiziologiya. Dərslik. Bakı, “Maarif” nəşriyyatı, 1989, 752 s. - Məmmədov R.M. Daxili xəstəliklər. Dərslik. Bakı, Qismət, 2008, 464 s. - Cəfərov Ç. Ümumi cərrahlıq. Dərslik. Bakı, 2006, 552 s. - İsayev C.P. Infeksiyon xəstəliklər. Dərslik. Bakı, Təhsil, 2009, 443 s. - Əzizov V.Ə., Axunbəyli A.Ə., Alimetov S.N. Təbabətdə böhranlı hallar və təxirəsalınmaz tibbi yardım. Dərs vəsaiti. Bakı, “Təbib” nəşriyyatı, 1995, 112 s. - Tibb bacısının məlumat kitabı / N.R.Paleyevin redaktəsi ilə (Tərcümə edən: Ə.Q.Cəfərov). Bakı, 2008, 528 s. - Ocaqov H.O., Danyalov Ş.D. Həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyinin nəzəri əsasları. Dərs vəsaiti. Bakı, 2008, 140 s. - Орлов А.Т. Охрана труда в строительстве. Учебник. М., 1987.	

	12.Сахно И.И., Сахно В.И. Медицина катастроф (организационные вопросы). М., 2001, 560 с. 13.Руководство для врачей скорой помощи. Под редакцией В.А.Михайловича. 2-е изд. Л.: Медицина, 1989, 544 с. 14.Михайлов Л.А. Безопасность жизнедеятельности. 2-е издание. Учебник. М., 2008. Təbii fəlakətlər riskinin azaldılması üzrə müəllimlər üçün metodik vəsait / DIPECHO layihəsi.	
Kursun təsviri	Bu kurs insanın həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi (tibbi biliklərin əsasları, əmək mühafizəsi və mülki müdafiə) məsələlərini əhatə edir. Tibbi biliklərin əsasları bəhsi həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyinin tibbi əsasları, insan orqanizminin normal anatomiyası və fiziologiyası haqqında, fəvqəladə hallarda zəhərlənmələr və xəstələnmələr zamanı ilk yardım və xəstələrə qulluq, xəstəlik haqqında anlayış, müxtəlif sistemlərin xəstəliklərinin təsviri, həkiməqədər yardım və profilaktikası, qəzalar və fəlakətlər zamanı tibbi yardım barəsindəki biliklərə həsr olunmuşdur. Əmək mühafizəsi bəhsi özündə istehsalatda həyat fəaliyyətinin ümumi məsələlərini, insan- yaşayış və iş mühiti sistemində neqativ amilləri, təhlükəsizlik texnikasını, yanğın və partlayış hadisələrində həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyini əks etdirir. Mülkü müdafiə bəhsi fəvqəladə hallar və onların xarakteristikası, fəvqəladə hallarda yaranmış şəraitin qiymətləndirilməsi və əhalinin mühafizəsi, obyektlərin işinin dayanıqlığı, rabitə, xəbərdarlığın təşkili və həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyinin təmini, fəvqəladə hadisələrdən mühafizə sahəsində əhalinin hazırlanması haqqındakı məlumatları cəmləşdirir.	
Kursun məqsədləri	Tələbələrə insan orqanizminin anatomo-fizioloji xüsusiyyətləri və xəstəlikləri haqqında biliklərin öyrədilməsi, əmək təhlükəsizliyi məsələləri, mülkü-müdafiə tədbirləri, fəvqəladə hallarda tibbi fəaliyyətin prinsipləri, ilk tibbi yardım və onun təşkili haqqındakı məlumatların çatdırılmasıdır.	
Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri	Kursun sonunda tələbələr nəyi biləcəklər: 1. İnsan orqanizminin inkişaf qanunauyğunluqlarını 2. Sağlamlıq və xəstəlik haqqında ümumi məlumatları 3. Tipik patoloji proseslərin bəzi formalarının (hüceyrə zədələnməsi, mikrosirkulyasiya və periferik qan dövranının pozulması, iltihab və qızdırma) baş vermə səbəblərini və gedişini 4. İnsan orqanizminin ayrı-ayrı sistemlərinin anatomik-fizioloji xüsusiyyətlərini və bu sistemlərdə rast gəlinən xəstəlikləri, ilk yardımın göstərilməsini 5. İstehsalat sahələrində həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyinin təminini və insanlar üçün təhlükə törədən amilləri 6. İstehsalat sahələrində bədbəxt hadisələrin araşdırılmasını 7. Fəvqəladə hallar və onların baş vermə səbəblərini 8.Fəvqəladə hadisələrin xəbərdar edilməsinin növləri və vasitələrini, fəvqəladə hallarda davranış qaydalarının əhaliyə çatdırılması üsulları və yollarını 9. Fəvqəladə hallarda əhalinin mühafizəsinin prinsipləri və üsullarını, zədələnmiş insanlara ilk tibbi yardımın göstərilməsini	
Tədris metodları	Məşğələ	x
	Qrup müzakirəsi	x
	Praktiki tapşırıqlar	x

	Praktiki məsələnin təhlili		x
Qiymətləndirmə	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%)
	Yoxlama (quiz)	Semestr ərzində 2 dəfə	10
	Tapşırıq	Semestr ərzində	10
	Davamiyyət	Semestrin sonunda	5
	Aktivlik	Hər dərs	5
	Aralıq imtahanı	Cədvəl üzrə	30
	Final imtahanı	Cədvəl üzrə	40
	Yekun		100
Qaydalar (Tədris siyasəti və davranış)	<u>Dərsin təşkili</u> Fənnə aid ümumi xarakterli məlumatlar mühazirə zamanı tələbələrə çatdırılacaqdır. Təcrübə məşğələləri zamanı müvafiq əyani vasitələrdən də istifadə etməklə yeni mövzu daha ətraflı müzakirə ediləcək və tələbələrə praktik vərdişlər öyrədiləcəkdir. Hər bir təcrübə məşğələ dərslində tələbələrə əvvəlki mövzuya aid suallar veriləcək və semestrin sonunda nəticəyə əsasən tələbələrin fəallığı qiymətləndiriləcəkdir. Aralıq və final imtahanları öncəsi tələbələrin mənimsəmə səviyyələri quizlər vasitəsilə yoxlanılacaqdır. Semestrin əvvəlində tələbələrə fənnin müxtəlif bölmələrinə aid prezentasiya mövzuları tapşırılacaqdır. Tələbələr hər bir dərs ərzində müvafiq mövzular üzrə hazırladıqları prezentasiyanı təqdim etməlidirlər. <u>Ümumi qaydalar</u> <u>Davamiyyət</u> Tələbələrin bütün dərslərdə iştirakı vacibdir. Tələbələr müəyyən səbəblərdən dərslərin buraxılması (xəstəlik, ailə vəziyyəti və s.) haqqında məlumatı fakültə dekanlığına təqdim etməlidirlər. 25%-dən artıq dərs buraxan tələbələr imtahana buraxılmır. <u>Gecikmə</u> Dərsə 10 dəqiqədən artıq gecikən tələbəyə qayıb yazılır və tələbə dərs saatında iştirak edə bilər <u>Yoxlama işi (Quiz)</u> Müəllimə və dekanlığa qabaqcadan məlumat verilən səbəblərdən yoxlama işində iştirak etməyən tələbə yoxlama işini növbəti həftədə yazıya bilər. <u>İmtahanlar</u> Tələbənin imtahanda iştirakı və ya imtahanın buraxılması ilə bağlı bütün məsələlər fakültə rəhbərliyi tərəfindən həll olunur. İmtahanda iştirak etməmə yalnız dekanlığın icazəsi ilə mümkündür. İctimai fəaliyyətlə əlaqədar imtahanlardan yayınma hallarına yol verilmir. İmtahanlar kumulyativ xarakterli olmalıdır. Aralıq və yekun imtahanların mövzuları tələbələrə imtahandan öncə verilir. Son imtahanda sualların əksəriyyəti aralıq imtahandan sonra keçirilmiş materialların əsasında tərtib olunur. <u>Tələbənin kursu başa vurmaı</u> 60% və daha artıq bal toplamış tələbə kursu bitirmiş hesab olunur. Əks halda tələbə bu kursu yenidən keçməlidir. <u>İmtahan qaydalarının pozuntuları</u> İmtahanlarda mövcud qaydaların pozulması (köçürmə cəhdləri, köçürmələr, imtahanın gedişini pozmaq və digər qanunsuz hərəkətlər) hallarında tələbənin imtahan işi ləğv olunur. Dərslərdə davranış		

		Tələbə dərslər zamanı müvafiq akademik şəraitin yaradılması üçün mümkün olan hər şeyi etməlidir. İcazəsiz danışığa, lüzumsuz hərəkətlərə və s. qeyri-etik davranışa qətiyyənlə yol verilmir. Tələbə dərslərdə fəal şəkildə iştirak etməli, lazım olduqda suallar verməli və müzakirələrdən kənarda qalmamalıdır. Dərs zamanı mobil telefonlardan və digər elektron cihazlardan istifadə qəti qadağandır!	
Cədvəl (dəyişdirilə bilər)			
Həftə	Tarix	Fənnin mövzuları	Dərslik/Tapşırıqlar
1.		Mülki müdafiənin tarixi və Azərbaycan Respublikasında inkişafı. Mülki müdafiənin keçiriliş yolları. Mülki müdafiə - sistemi, məqsədləri və vəzifələri . Mülki müdafiə sahəsində Qanunvericilik., Bu sahədə dövlətin və vətəndaşların vəzifələri.	MM haqqında 700 sayılı AR Qanunu 193 sayılı AR NK Qərarı
2.		Fövqəladə hallar və onların xarakteristikası. Təbi, geoloji, hidroloji, meteoroloji, bioloji, kosmik eləcə də hərbi və texnogen xarakterli fəvqəladə hadisələrin geniş təsviri. Təbi və qeyri təbii fəvqəladə hadisələrin oxşar və fərqli cəhətləri.	Ocaqov H. O. Nağıyev N. T. Muxtarov R. M.
3.		Kütləvi qırğın silahları və onların təsnifatı. Əhalinin zədələnmə ocağında hərəkət və davranış qaydaları. Nüvə və bakteroloji, kimyəvi silahlar və onların xarakteristikası eləcə də əsas xüsusiyyətləri. Zərərin azaldılması istiqamətində əhalidə zəruri biliklərin formalaşdırılması	Ocaqov H. O. Nağıyev N. T. Muxtarov R. M.
4.		Adi qırğın silahları . Adi qırğın silahları və onlardan müdafiə metodları. Qəlpəli, fəvqəladə, diyircəkli, kumulyativ və yandırıcı döyüş sursatları. Dəqiq silahlar. Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Sənayesi Nazirliyinin istehsal etdiyi silahlar.	Ocaqov H. O. Nağıyev N. T. Muxtarov R. M.
5.		Fərdi mühafizə vasitələri və kollektiv müdafiə qurğuları. Tənəffüs yollarının və dərisini mühafizə vasitələrinin geniş xarakteristikası. Bu vasitələrdən düzgün istifadə üsulları. Sığınacaq daldacaklardan effektiv yararlanma yollarının izahı. Fövqəladə hadisə zamanı tibbi mühafizə vasitələrindən istifadə bacarığı və vərdisləri.	Ocaqov H. O. Nağıyev N. T. Muxtarov R. M.
6.		Fövqəladə hallarda əhalinin mühafizəsinin əsas prinsipləri. Fövqəladə hallarda əhalinin xəbərdar edilməsi. Köçürülmə tədbirləri və onların növləri barədə geniş məlumat. Köçürmənin mahiyyəti, köçürmə orqanları və onların vəzifələri.	Ocaqov H. O. Nağıyev N. T. Muxtarov R. M.
7.		Fövqəladə halların nəticələrinin aradan	

		qaldırılması. Fövqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılması zamanı idarəetmənin təşkili - qəza-xilasətmə və digər təxirəsalınmaz işlərin həyata keçirilməsinin təşkili. Fövqəladə hallarda rabitə - xəbərdarlıq sistemini daim işlək vəziyyətdə saxlanılmasının vacibliyi. Həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyinin təmini istiqamətində dövlətin bə vətəndaşların üzərinə düşən vəzifələr.	Ocaqov H. O. Nağıyev N. T. Muxtarov R. M.
8.		Fövqəladə hallarda yaranmış vəziyyətin qiymətləndirilməsi. Fövqəladə hadisə rayonunda radiasiya, bakteroloji və kimyəvi şəraitin dəqiqləşdirilməsi. Mülki müdafiənin kəşfiyyat qruplarının işinin təşkili. Mülki müdafiə qüvvələtinin yaranmış vəziyyətə uyğun tədbirlər görməsinin təmin edilməsi.	Ocaqov H. O. Nağıyev N. T. Muxtarov R. M.
		Aralıq imtahanı	